

ANNA ZELLMMA

AKTUALNE WYZWANIA DLA FORMACJI KATECHETÓW W ŚRODOWISKU PARAFIALNYM

CURRENT CHALLENGES FOR THE FORMATION OF CATECHISTS IN THE PARISH ENVIRONMENT

Abstract. The formation of catechists is a critical aspect analyzed from various perspectives and within diverse contexts. Researchers predominantly focus on issues related to the formation process in individual dioceses. This study aims to illuminate the current state of catechist formation in the parish and the challenges inherently associated with it. The investigation draws primarily from the results of a survey conducted among catechists in Poland. The opinions of respondents regarding the organization of catechists' meetings in the parish are presented. The study delves into the frequency and types of formation activities, highlighting Masses dedicated to the intentions of catechists and examining cooperation among those involved in parish activities. The findings indicate that catechists express a positive perception of their formation within the parish. They underscore the significance of valuing the parish community as a privileged space for formation, where the catechetical vocation takes root and develops, and where the faith of catechists is both revitalized and strengthened.

Keywords: catechist; formation; parish; Church; community; catechesis

WPROWADZENIE

Współcześnie, ze względu na coraz bardziej zróżnicowane i złożone konteksty posługi dydaktyczno-wychowawczej i ewangelizacyjnej Kościoła w różnych środowiskach, wymaga się od katechetów nowych umiejętności,

Prof. dr hab. ANNA ZELLMMA – profesor nauk teologicznych; kierownik Katedry Teologii Pastoralnej i Katechetyki na Wydziale Teologii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie; adres do korespondencji: ul. Kard. Hozjusza 15, 11-041 Olsztyn; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3612-3454>.

Artykuły są objęte licencją Creative Commons Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 4.0 Międzynarodowe (CC BY-NC-ND 4.0)

w tym zdolności kreatywnego działania i animowania grupy. Rodzi to potrzebę powiązania permanentnej formacji z praktyką, czyli wychodzenia od praktyki, zrozumienia jej w świetle teorii i wypracowania kreatywnych rozwiązań służących jej doskonaleniu. Problematyka ta znajduje się w centrum uwagi zarówno autorów dokumentów katechetycznych¹, jak też podmiotów odpowiedzialnych za programowanie wychowania w wierze dzieci i młodzieży w Polsce². U jej podstaw znajduje się przekonanie, że wspólnota chrześcijańska jest miejscem, w którym rodzi się i rozwija szczególne powołanie niektórych osób do posługi katechetycznej³. „W niej katecheta doświadcza swojego powołania i stale karmi swój zmysł apostołski”⁴. Otrzymuje pomoc i wsparcie w osobistym rozwoju, w tym w wychowaniu w wierze oraz w bezpośrednim przygotowaniu do posługi ewangelizacji, katechizacji czy też wychowania dzieci, młodzieży i dorosłych⁵. W ramach tak określonej troski Kościoła o systematyczną formację katechetów podejmowane są działania o charakterze parafialnym, międzyparafialnym lub diecezjalnym⁶. Powinny one obejmować „podstawowe treści przedstawione w prosty sposób, ale zarazem w stylu dostosowanym do aktualnych potrzeb”⁷. Niemniej istotne znaczenie dla systematycznej formacji katechetów w różnych środowiskach ma – jak trafnie zauważają autorzy *Dyrektorium o katechizacji* – uwzględnianie całości zagadnień i jednocześnie troska o wysoką jakość, czemu służy zaangażowanie formatorów będących specjalistami, cechującymi się wysoką wrażliwością i doświadczeniem duszpasterskim. Ponadto wskazują na potrzebę podejmowania działań formacyjnych inspirowanych zasadą wierności Bogu

¹ Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium ogólne o katechizacji* (Poznań: Pallottinum, 1998); Kongregacja ds. Duchowieństwa, „Ogólna instrukcja katechetyczna”, w: *Katecheza po Soborze Watykańskim II w świetle dokumentów Kościoła*. Część 1, red. W. Kubik, (Warszawa: Akademia Teologii Katolickiej, 1985), 108-115; Papieska Rada ds. Nowej Ewangelizacji, *Dyrektorium o katechizacji* (Kielce: Jedność, 2020).

² Konferencja Episkopatu Polski, *Dyrektorium katechetyczne Kościoła w Polsce* (Kraków: WAM, 2001); Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* (Częstochowa: Edycja Świętego Pawła, 2018).

³ Papieska Rada ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji, *Dyrektorium o katechizacji*, 133; por. Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium ogólne o katechizacji*, 246; Andrzej Kiciński, „Współczesna formacja katechetów”, *Roczniki Teologiczne* 52 (2005) z. 6: 109-125.

⁴ Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium ogólne o katechizacji*, 246.

⁵ Jan Paweł II, *Adhortacja apostołska „Catechesi tradendae”* (Kielce: Referat Katechetyczny, 1996), 15-17; Stanisław Łabendowicz, *Formacja katechetów w dokumentach Kościoła i literaturze katechetyczno-dydaktycznej po Soborze Watykańskim II* (Sandomierz: Wydawnictwo Diecezjalne Sandomierz, 1997).

⁶ Papieska Rada ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji, *Dyrektorium o katechizacji*, 154.

⁷ Tamże.

i człowiekowi, skoncentrowanych wokół osoby Jezusa Chrystusa. Tak określone inicjatywy umożliwiają poznanie innych katechetów i wymianę doświadczeń. Mają społeczne i eklezjotwórcze znaczenie, zwłaszcza w związku z dążeniem do budowania jedności Kościoła⁸. Służą wzmocnieniu powołania katechetów, umacnianiu ich osobistej wiary i łączności ze wspólnotą Kościoła oraz rozwijaniu kompetencji kluczowych w towarzystwie uczniów w drodze rozwoju wiary oraz w wytyczaniu nowych dróg dla głoszenia z radością Ewangelii i składania świadectwa wiary⁹.

Dostrzegając znaczenie parafii, która „koordynuje [...] wysiłki wielu wspólnot i ruchów działających w jej ramach, a także nauczanie religii w szkołach znajdujących się na jej terytorium”¹⁰, autorzy dokumentów Kościoła przypominają proboszczom „szczególne zadania i obowiązki w dziedzinie posługi katechetycznej”¹¹. Do nich należy m.in. troska proboszcza o odpowiednią organizację i realizację posługi katechetycznej w parafii, w tym o jej należyty poziom¹². Co więcej, obowiązkiem proboszcza jest wzbudzanie powołań do posługi katechetycznej wśród wiernych świeckich oraz okazywanie uznania, pomocy i wsparcia katechetom¹³. Wspólnota parafialna jest bowiem jednym z podstawowych środowisk formacji katechetów. „W niej [...] doświadczają [oni] swojego powołania i stale karmią swój zmysł apostołski”¹⁴. Wspólnota parafialna zobowiązana jest wspierać i umacniać katechetów w ich powołaniu oraz rozwoju wiary¹⁵. Do jej zadań należy ożywianie świadomości powołanych do posługi katechetycznej tego, że są posłani przez Kościół do nauczania i wychowania w wierze dzieci, młodzieży i dorosłych¹⁶.

⁸ Tamże.

⁹ Franciszek, *Być katechetą to powołanie*. Przemówienie do katechetów, Rzym 27.09.2013 r., dostęp: 15.11.2024, http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/franciszek_i/przemowienia/katecheci_27092013.html; Franciszek, *Papież na Jubileuszu Katechetów: nie tropmy zagrożeń, głosmy Jezusa z radością*. Rzym 25.09.2016 r., 15.11.2024, <https://www.niedziela.pl/arttykul/24782/Nie-tropmy-zagrozen-glosmy-Jezusa-z-radoscia>.

¹⁰ Konferencja Episkopatu Polski, *Dyrektorium katechetyczne Kościoła w Polsce*, 139.

¹¹ Tamże, 140.

¹² Jan Paweł II, *Zadania kapłanów a katecheza w Europie*. Przemówienie Ojca Świętego Jana Pawła II wygłoszone podczas audiencji dla uczestników Kongresu, w: *Kapłani a katecheza w Europie*. Materiały z Kongresu Biskupów i Odpowiedzialnych Krajowych za katechizację w Europie, Rzym, 5-8 maja 2003 r., red. Aleksandra Bałoniak (Poznań: Księgarnia Świętego Wojciecha, brw.), 7-8.

¹³ Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium ogólne o katechizacji*, 246; Jan Paweł II, *Zadania kapłanów a katecheza w Europie*, 7-8.

¹⁴ Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium ogólne o katechizacji*, 246.

¹⁵ Tamże.

¹⁶ Tamże, 247; Anna Zellma, *Profesjonalny rozwój nauczyciela religii* (Olsztyn: Wydział Teologii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, 2013), 273-278.

W celu realizacji tak określonych powinności formacyjnych proponuje się systematyczne spotkania w grupie katechetów, dni skupienia, wykłady, prelekcje, spotkania w szczególnych okresach roku liturgicznego, nabożeństwa¹⁷. Zaleca się też, aby w każdej parafii działała Parafialna Rada Katechetyczna, integrująca środowisko katechetyczne, sprzyjająca wzajemnemu poznaniu katechetów, wymianie myśli i doświadczeń, podtrzymywaniu zapału do pracy oraz wspomagająca proboszcza w wykonywaniu zadań katechetycznych¹⁸. Wymienione działania mają wzmacniać formację o charakterze ogólnodiecezjalnym, w której ważne miejsce zajmuje wymiar ludzki, chrześcijański, dydaktyczno-teologiczny, psychologiczno-pedagogiczny, dydaktyczno-metodyczny i praktyczny¹⁹.

Wobec powyższego, uwzględniając też współczesną dyskusję na temat edukacji religijnej w szkole i katechezy parafialnej, w tym jakości pracy dydaktyczno-wychowawczej i ewangelizacyjnej katechetów, warunkowanej ich postawą, kompetencjami, zaangażowaniem w profesjonalny rozwój, za teoretycznie i społecznie uzasadnione wydało się podjęcie analiz inspirowanych opiniami respondentów na temat wybranych aspektów formacji katechetów w parafii. Zagadnienie to, jak dotąd, nie zostało wprost podjęte przez polskich badaczy. Stąd też wyniki badań prezentowane w niniejszym artykule mają charakter wstępny. Zagadnienie formacji katechetów w parafii w przyszłości zasługuje na głębsze rozpoznanie i wieloaspektowe dociekania z uwzględnieniem współczesnych kontekstów społecznych, kulturowych i religijnych oraz badań jakościowych. Może przyczynić się do realistycznego prognozowania działań katechetycznych w parafii oraz przełamywania dotychczasowych schematów w zakresie permanentnej formacji katechetów.

PROBLEM I PROBLEMATYKA BADAŃ

Sformułowano następujący problem badawczy: Jakie opinie na temat wybranych aspektów permanentnej formacji w parafii prezentują katecheci? W rozwiązaniu postawionego problemu pomocne było uzyskanie odpowiedzi na następujące pytania badawcze (PB):

¹⁷ Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium ogólne o katechizacji*, 143, 248; Beata Stypułkowska, „Formacja katechetów w Kościele partykularnym”, *Veritati et Caritati* 4 (2015): 173-199.

¹⁸ Konferencja Episkopatu Polski, *Dyrektorium katechetyczne Kościoła w Polsce*, 143; Stypułkowska, „Formacja katechetów w Kościele partykularnym”, 173-199.

¹⁹ Szerzej o tym w: Stanisław Łabendowicz, „Formacja katechetów na współczesne czasy”, *Zeszyty Formacji Katechetów* 60, nr 4 (2015): 47-56.

PB1: Jak często odbywają się spotkania katechetów w parafii?

PB2: Czy, zdaniem ankietowanych, częstotliwość spotkań katechetów w parafii jest wystarczająca?

PB3: Jakie działania formacyjne podejmowane są podczas spotkań katechetów w parafii?

PB4: Czy w parafii, w której pracują respondenci, organizowane są Msze św. w intencji katechetów?

PB5: Jak respondenci oceniają współpracę pomiędzy osobami pracującymi na terenie parafii?

METODA I MATERIAŁ

Prezentowane w tekście wyniki badań pochodzą z projektu, który dotyczył różnych aspektów działalności katechetycznej w parafii. W celu uzyskania odpowiedzi na postawiony problem i problematykę badawczą zastosowano metodę sondażu diagnostycznego, czyli jedną z najczęściej stosowanych metod badań socjologicznych stosowanych w katechetyce. Metoda ta pozwala na zgromadzenie danych ilościowych związanych z szeroko pojętymi zagadnieniami z zakresu katechetyki, których nie można pozyskać z żadnych innych publikowanych źródeł²⁰. Warunkiem jej efektywności jest właściwy dobór badanej grupy, poprawne skonstruowanie narzędzi oraz wysoka responsywność, na co zwrócono szczególną uwagę na etapie planowania i realizacji badań²¹.

Mając powyższe na uwadze, we współpracy z Instytutem Statystyki Kościoła Katolickiego w Polsce i Wydziałem Teologicznym Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie przygotowano narzędzie badawcze w postaci kwestionariusza ankiety elektronicznej, który zawierał oryginalne pytania skonstruowane na potrzeby realizowanego projektu. Narzędzie badawcze zostało zweryfikowane w czasie badań pilotażowych. Po wprowadzeniu korekty opracowanego kwestionariusza ankiety, najpierw umieszczono go w Internecie, a następnie wygenerowany został link do pytań i rozesłany do wszystkich katechetów w Polsce za pomocą poczty internetowej – za

²⁰ Szerzej na ten temat Roman Buchta, „Organizacja pedagogicznych badań empirycznych dla potrzeb katechezy”, *Studia Pastoralne* 2 (2006): 298-314; Szymon Czarnik, *Metody badawcze socjologii*, dostęp: 15.11.2024, <https://ruj.uj.edu.pl/server/api/core/bitstreams/acc45be8-1b29-44e3-98f4-2c6177885793/content>; Mieczysław Łobocki, *Metody i techniki badań pedagogicznych*, (Kraków: Impuls, 2000), 245-263.

²¹ Earl Babbie, *Badania społeczne w praktyce* (Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2004); Earl Babbie, *Podstawy badań społecznych* (Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2008).

pośrednictwem dyrektorów referatów/wydziałów katechetycznych kurii diecezjalnych. Tym samym był to celowy dobór próby badawczej.

Badania przeprowadzone zostały od 12 października do 22 listopada 2022 r. Kwestionariusz ankiety w wersji elektronicznej respondenci wypełniali samodzielnie (technika CAWI – Computer Assisted Web Interview)²². Zgromadzony materiał badawczy poddano analizie ilościowej, która polegała na przedstawieniu na wykresie rozkładów odpowiedzi na poszczególne pytania z ankiety wraz z opisem.

Prezentacja wyników badań własnych obejmuje pięć zagadnień z ankiety dla katechetów. Dotyczą one diagnozy i opisu badanej rzeczywistości dotyczącej formacji katechetów w parafii. Zebrane dane zostały przeanalizowane i zinterpretowane pod kątem przedstawienia stanu aktualnego i oczekiwań respondentów w zakresie badanej problematyki.

Materiał badawczy stanowili celowo dobrani katecheci z różnych diecezji w Polsce. W badaniu ankietowym wzięło udział 985 respondentów (762 osoby świeckie; 91 siostr zakonnych; 132 księży). Wszystkie wyniki zostały włączone do analizy statystycznej. Wśród katechetów dominowały kobiety (74,62%). Mężczyźni stanowili 25,28% ogółu respondentów. Ponad połowa badanych (54,11%) pełniła posługę katechetyczną powyżej 20 lat; 23,11% miała staż pracy katechetycznej do 10 lat, a 22,64% między 10 a 20 lat. Najwięcej katechetów mieszkało w miastach: od 20 do 100 tys. mieszkańców (23,25%), powyżej 100 tys. mieszkańców (22,94%) i do 20 tys. (17,46%). Zdecydowanie mniej badanych (36,24%) deklarowało, że mieszka na wsi. 42,65% respondentów czuło się katechetą i nauczycielem religii, 30,05% skłaniało się bardziej do bycia katechetą, 12,69% czuło się tylko katechetą, 10,96% bardziej odczuwało bycie nauczycielem religii niż katechetą, a 3,65% czuło się tylko nauczycielem religii.

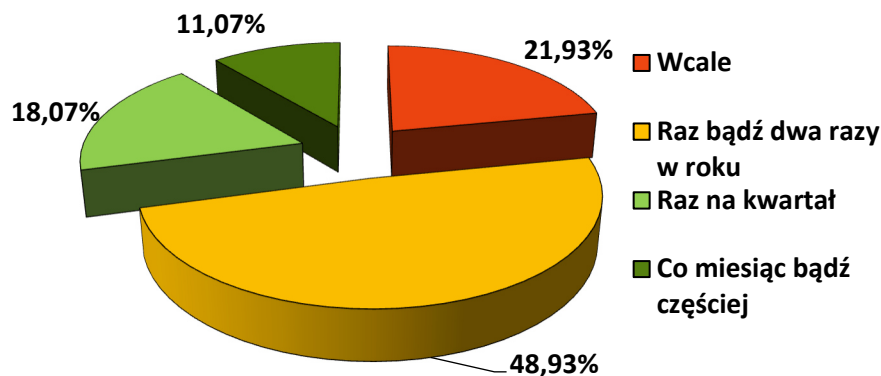
W tym miejscu warto zauważyć, że każda z dobranych grup badawczych nauczycieli religii (osoby świeckie, siostry zakonne, księża) ma inne umocowanie formalno-prawne w pracy parafialnej. Ich zaangażowanie w działalność duszpasterską, w tym katechetyczną, jest różne. W praktyce proboszczowie organizują spotkania dla wszystkich katechetów. W tym kontekście uzasadnione jest uwzględnienie w celowo dobranej próbie badawczej wszystkich grup katechetów: duchownych, świeckich i osób życia konsekrowanego. Analizując odpowiedzi respondentów, zgodnie z postawionym celem badań, problemem i pytaniami badawczymi, konsekwentnie zostaną przeanalizowane

²² Więcej o tym Anna Zellma, „Badania internetowe w służbie polskiej teorii i praktyki katechetycznej”, *Studia Warmińskie* 56 (2019): 213-226.

opinie wybranej grupy katechetów (osób świeckich, siostr zakonnych i księży). Będą one rozpatrywane łącznie – bez rozróżnienia – ze względu na zmienną (stan życia).

WYNIKI BADAŃ

Analizując wyniki przeprowadzonych badań, warto najpierw zwrócić uwagę na pytanie: Jak często odbywają się spotkania katechetów w parafii? Ankietowani wyrazili zróżnicowane opinie na ten temat (wykres 1). Zdecydowana większość katechetów (77,07%) deklaruowała, że tego rodzaju spotkania są organizowane w parafii. Respondenci wskazywali na różną częstotliwość spotkań w parafii: raz bądź dwa razy w roku (48,93%), raz na kwartał (18,07%), co miesiąc bądź częściej (11,07%). Zaskakuje odsetek ankietowanych, którzy zadeklarowali brak spotkań dla katechetów w ich parafii (21,93%). To może świadczyć o braku zainteresowania i wsparcia ze strony proboszcza pracą katechety.

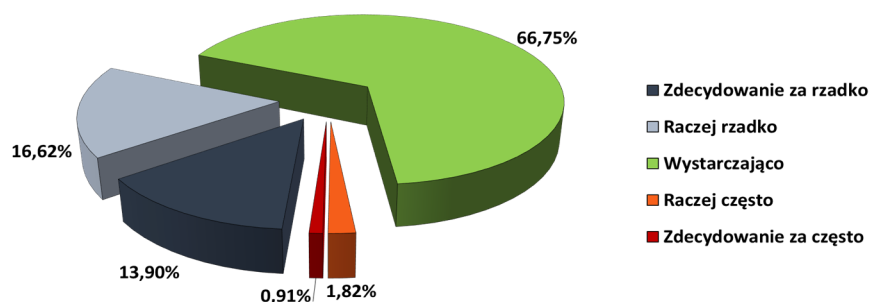
Wykres 1. Częstotliwość spotkań katechetów w parafii (=985)

Źródło: opracowanie własne

Zastanawiać mogą również odpowiedzi na pytanie: Czy uważasz, że jest to wystarczająca częstotliwość? (wykres 2)²³. Kafeteria tego pytania zawierała pięć odpowiedzi. Zdecydowana większość katechetów uważała, że jest to

²³ Odpowiedzi udzieliło 770 katechetów. Pozostali respondenci konsekwentnie pominęli to pytanie, ponieważ w ich parafii nie organizowano spotkań dla katechetów.

wystarczające (66,75%). Innego zdania byli badani, którzy wybrali kategorię „raczej rzadko” (16,62%), „zdecydowanie rzadko” (13,90%), „raczej często” (1,82%), „zdecydowanie za często” (0,91%). W takich deklaracjach pośrednio uwidaczniają się zróżnicowane potrzeby i oczekiwania respondentów.

Wykres 2. Ocena częstotliwości spotkań katechetów w parafii (n=770)

Źródło: opracowanie własne

Bardzo ciekawe okazały się szczegółowe odpowiedzi na pytanie: Co dzieje się podczas tych spotkań? Wyniki odpowiedzi zamieszczono na wykresie 3.

Wykres 3. Rodzaje aktywności uczestników spotkań katechetów w parafii (n=769)

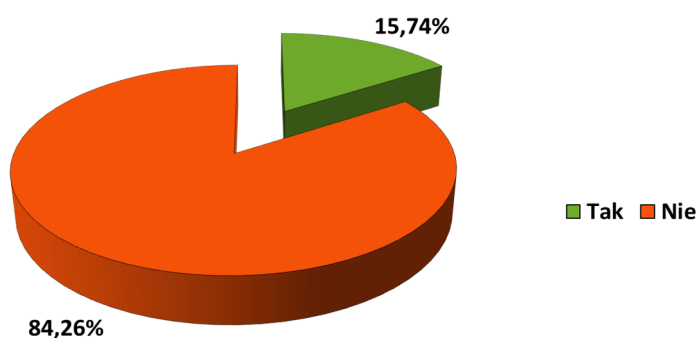
% nie sumują się do 100, ponieważ respondenci mogli wskazać więcej niż jednej wariant odpowiedzi

Źródło: opracowanie własne

Respondenci wskazywali na różne aspekty organizacji i przebiegu tych spotkań. Deklarowali, że prowadzone były rozmowy o organizacji pracy katechetów (91,68%) i podejmowane sprawy życia parafii (70,22%) oraz pogłębiane kwestie związane z inicjacją i wychowaniem chrześcijańskim (28,87%).

Co więcej, katecheci spotykali się też towarzysko (25,62%), uczestniczyli w nabożeństwie (23,15%), słuchali konferencji (9,88%). Nieliczni (4,42%) wybrali kategorię „inne”, wskazując m.in. „na monolog proboszcza”, „ewaluację działań w szkole i w parafii”, „dzielenie się doświadczeniem”, „wspólną modlitwę”, „marnowanie czasu”, „rozdzielanie zadań”.

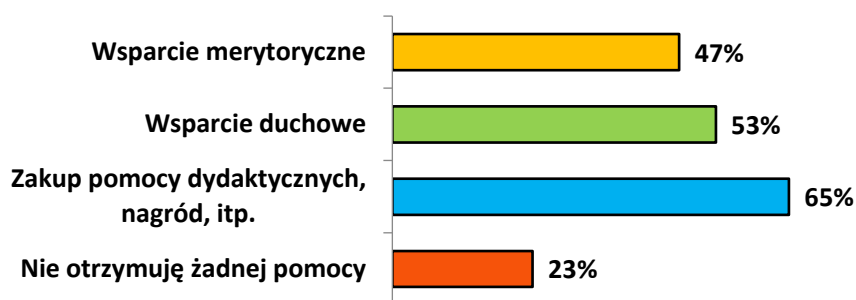
W tym kontekście szczególnie znaczące i niepokojące zarazem są wskazania respondentów dotyczące Mszy św. w intencji katechetów (wykres 4). Zdecydowana większość respondentów (84,26%) deklaruowała, że w parafii, w której pracują, nie są organizowane Msze św. w intencji katechetów. Tylko 15,74% badanych osób udzieliło odpowiedzi pozytywnej.

Wykres 4. Organizowanie w parafii Mszy św. w intencji katechetów (n=985)

Źródło: opracowanie własne

Kolejne pytanie dotyczyło pomocy, jaką badani otrzymują w posłudze katechetycznej od proboszcza parafii. Wyniki odpowiedzi przedstawiono na wykresie 5.

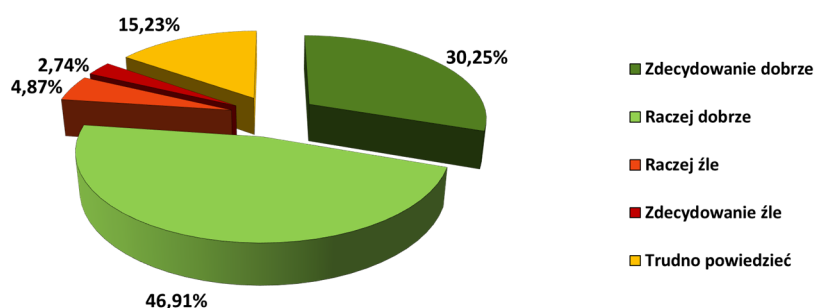
Wykres 5. Rodzaje pomocy od proboszcza (n=985)

% nie sumują się do 100, ponieważ respondenci mogli wskazać więcej niż jeden wariant odpowiedzi

Źródło: opracowanie własne

Większość katechetów stwierdziła, że otrzymuje od swojego proboszcza pomoc w pracy katechetycznej. Badani wskazywali na zakup pomocy, nagród, książek itp. (65%), wsparcie duchowe (53%), wsparcie merytoryczne (47%). Zaskakiwać mogą odpowiedzi 23% respondentów. Deklarowali oni, że nie otrzymują żadnej pomocy od proboszcza.

Ankietowanym postawiono również pytanie: Jak oceniasz współpracę pomiędzy osobami katechizującymi na terenie parafii? Uzyskane wyniki zaprezentowano na wykresie 6.

Wykres 6. Ocena współpracy pomiędzy osobami katechizującymi na terenie parafii (n=985)

Źródło: opracowanie własne

Respondenci najczęściej pozytywnie ocenili współpracę pomiędzy osobami pracującymi na terenie parafii („raczej dobrze” – 46,91%; „zdecydowanie dobrze” – 30,25%). Kategorię „trudno powiedzieć” wybrało 15,23% katechetów. Wśród respondentów były osoby, które negatywnie oceniły współpracę pomiędzy katechetami pracującymi na terenie parafii („raczej źle” – 4,87%; „zdecydowanie źle” – 2,74%). Takie zróżnicowane oceny są zastanawiające. Mogą świadczyć o trudnościach występujących w pracy zespołowej katechetów.

WNIOSKI

Wyniki przeprowadzonych badań empirycznych dowiodły, że opinie katechetów na temat wybranych aspektów permanentnej formacji w parafii są zróżnicowane. Zdecydowana większość respondentów pozytywnie oceniła aktualny stan tej formacji. Ponad połowa badanych uważała, że częstotliwość

spotkań z proboszczem jest wystarczająca. Większość respondentów nie zgłosiła również uwag do form organizacyjnych, pomocy udzielanej im przez proboszcza oraz współpracy pomiędzy katechetami pracującymi na terenie parafii. Przypuszczalnie wielu katechetów akceptuje aktualny stan ich formacji. Częstokroć podziwiają oni sposób zaangażowania duszpasterzy, skoncentrowany jedynie na aspektach organizacyjnych współpracy z katechetami.

Badania ukazały, że większość deklaracji respondentów pokrywa się z teorią dotyczącą formacyjnych zadań parafii. Respondenci dostrzegają bowiem znaczenie działań, które służą budowaniu wspólnoty, ewangelizacji i prawidłowej organizacji różnych form towarzyszenia im w rozwoju wiary czy też wspierania ich w wypełnianiu zadań dydaktycznych, wychowawczych i katechetycznych. Takie podejście nie wyczerpuje jednak wszystkich aspektów w zakresie formacji katechetów. Wśród wypowiedzi respondentów były też stwierdzenia zaskakujące. Dotyczyły one m.in. braku celebracji Mszy św. w intencji katechetów pracujących w parafii oraz koncentracji na aspektach formalnych i organizacyjnych. Dało się przy tym zauważyć stwierdzenia, w których katecheci deklarowali, że aktualny stan ich formacji w parafii wymaga większego zaangażowania proboszczów, a także stymulowania współpracy wszystkich zaangażowanych w duszpasterstwo katechetyczne w parafii. Największym wyzwaniem jest formacja duchowa katechetów w parafii. Niesie to ze sobą konieczność dowartościowania wspólnej modlitwy, w tym Mszy św. Można wyrazić przypuszczenie, że jest to warunek nieodzowny w wielowymiarowej i skutecznej formacji. To z kolei wymaga większego zaangażowania i otwartości proboszczów w systematyczne działania formacyjne w parafii, uwzględniające zróżnicowane potrzeby katechetów.

W związku z powyższym potrzebne są systematyczne działania formacyjne adresowane do proboszczów. To właśnie na nich spoczywa nie tylko odpowiedzialność za kształt działalności katechetycznej w parafii, ale także za jakość formacji katechetów. Troska proboszczów o jakość formacji katechetów powinna wyrażać się w większym zaangażowaniu w towarzyszenie katechetom w ich rozwoju ludzkim i duchowym oraz w podnoszeniu kompetencji merytorycznych, psychologiczno-pedagogicznych, metodycznych, praktycznych. Przygotowując proboszczów do pełnienia tej funkcji, odpowiednie miejsce przyznać należy zagadnieniom związanym z teologią wspólnoty, komunikacją interpersonalną, dynamiką grupy, współpracą z katechetami, zwłaszcza świeckimi i osobami życia konsekrowanego. Niemniej istotne są też zagadnienia związane z realistycznym rozeznawaniem duszpasterskim. Służą one rozpoznawaniu zróżnicowanych potrzeb katechetów oraz podejmowaniu

odpowiednich działań formacyjnych. Z tym wiąże się potrzeba motywowania proboszczów do rozwijania kreatywności, większej otwartości oraz nowego stylu relacji i komunikowania się z katechetami.

Ważne miejsce w formacji katechetów w parafii powinna zająć Parafialna Rada Katechetyczna, w skład której wchodzi proboszcz, wikariusze parafialni, wszyscy katecheci pracujący na terenie parafii oraz inni przedstawiciele parafii. Konieczna jest taka jej organizacja, która umożliwiłaby nie tylko podejmowanie wspólnych działań katechetycznych, ale także integrowanie formacji ludzkiej i chrześcijańskiej z biblijno-teologiczną i pedagogiczną. Należy przy tym zatroszczyć się o wysoką jakość formacji katechetów w parafii oraz jej powiązanie z doświadczeniem duszpasterskim. Z tym wiąże się również troska o budowanie jedności we wspólnocie katechetów. Działania w tym zakresie wymagają dowartościowania zarówno proponowanych przez psychologów i pedagogów form sprzyjających efektywnej współpracy, jak też troski o relację z Bogiem wyrażoną m.in. przez modlitwę, udział w sakramentach, rozważanie Słowa Bożego. Kluczowa jest też wzajemna miłość, misja, służba, świadectwo, apostołstwo. Wspólne podążanie drogą wiary, dzielenie się doświadczeniem chrześcijańskim oraz podejmowanie różnych inicjatyw ewangelizacyjnych i katechetycznych w parafii odgrywa kluczową rolę w permanentnej formacji poszczególnych katechetów. Umacnia w powołaniu katechetycznym, otwiera na działanie łaski Bożej i pomaga w rozwijaniu duchowości misyjnej.

Niewątpliwie wobec nieustannych zmian społecznych i religijnych potrzebne są nowe badania nad formacją katechetów w parafii. Odwołanie do aktualnych doświadczeń wszystkich zaangażowanych w działania ewangelizacyjne i katechetyczne może przyczynić się do wypracowania nowych teorii w tym zakresie. Konieczna jest też ścisła współpraca proboszczów z pracownikami referatów katechetycznych w zakresie permanentnej formacji katechetów.

BIBLIOGRAFIA

- Babbie, Earl. *Badania społeczne w praktyce*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2004.
- Babbie, Earl. *Podstawy badań społecznych*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2008.
- Buchta, Roman. „Organizacja pedagogicznych badań empirycznych dla potrzeb katechezy”. *Studia Pastoralne* 2 (2006): 298-314.
- Czarnik, Szymon. *Metody badawcze socjologii*. Dostęp: 15.11.2024, <https://ruj.uj.edu.pl/server/api/core/bitstreams/acc45be8-1b29-44e3-98f4-2c6177885793/content>.

- Franciszek. *Być katechetą to powołanie*. Przemówienie do katechetów, Rzym 27.09.2013 r. Dostęp: 15.11.2024, http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/franciszek_i/przemowienia/katecheci_27092013.html.
- Franciszek. *Papież na Jubileuszu Katechetów: nie tropmy zagrożeń, głosmy Jezusa z radością*. Rzym 25.09.2016 r. Dostęp: 15.11.2024, <https://www.niedziela.pl/artukul/24782/Nie-tropmy-zagrozen-glosmy-Jezusa-z-radoscia>.
- Jan Paweł II. *Adhortacja apostolska „Catechesi tradendae”*. Kielce: Referat Katechetyczny, 1996.
- Jan Paweł II. *Zadania kapłanów a katecheza w Europie*. Przemówienie Ojca Świętego Jana Pawła II wygłoszone podczas audiencji dla uczestników Kongresu, w: *Kapłani a katecheza w Europie*. Materiały z Kongresu Biskupów i Odpowiedzialnych Krajowych za katechizację w Europie, Rzym, 5-8 maja 2003 r., red. Aleksandra Bałoniak, Poznań: Księgarnia Świętego Wojciecha brw., 7-8.
- Kiciński, Andrzej. „Współczesna formacja katechetów”. *Roczniki Teologiczne* 52, z. 6 (2005): 109-125.
- Konferencja Episkopatu Polski. *Dyrektorium katechetyczne Kościoła w Polsce*. Kraków: WAM, 2001.
- Konferencja Episkopatu Polski. *Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce*. Częstochowa: Edycja Świętego Pawła, 2018.
- Kongregacja ds. Duchowieństwa. „Ogólna instrukcja katechetyczna”. W: *Katecheza po Soborze Watykańskim II w świetle dokumentów Kościoła. Część 1*, red. Władysław Kubik, 91-192. Warszawa: Akademia Teologii Katolickiej, 1985.
- Kongregacja ds. Duchowieństwa. *Dyrektorium ogólne o katechizacji*. Poznań: Pallottinum, 1998.
- Łabędowicz, Stanisław. „Formacja katechetów na współczesne czasy”. *Zeszyty Formacji Katechetów* 60, z. 4 (2015): 47-56.
- Łabędowicz, Stanisław. *Formacja katechetów w dokumentach Kościoła i literaturze katechetyczno-dydaktycznej po Soborze Watykańskim II*. Sandomierz: Wydawnictwo Diecezjalne Sandomierz, 1997.
- Łobocki, Mieczysław. *Metody i techniki badań pedagogicznych*. Kraków: Impuls, 2000.
- Papieska Rada ds. Nowej Ewangelizacji. *Dyrektorium o katechizacji*. Kielce: Jedność, 2020.
- Stypułkowska, Beata. „Formacja katechetów w Kościele partykularnym”. *Veritati et Caritati* 4 (2015): 173-199.
- Zellma, Anna. „Badania internetowe w służbie polskiej teorii i praktyki katechetycznej”. *Studia Warmińskie* 56 (2019): 213-226.
- Zellma, Anna. *Profesjonalny rozwój nauczyciela religii*. Olsztyn: Wydział Teologii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, 2013.

AKTUALNE WYZWANIA DLA FORMACJI KATECHETÓW W ŚRODOWISKU PARAFIALNYM

Streszczenie

Formacja katechetów należy do kluczowych zagadnień, które są analizowane z różnych perspektyw i w różnych kontekstach. Badacze zwracają uwagę przede wszystkim na kwestie związane z formacją w poszczególnych diecezjach. Analizy podjęte w niniejszym opracowaniu mają na celu ukazanie stanu aktualnego formacji katechetów w parafii i integralnie z tym związanych wyzwań. W związku z powyższym odwołano się przede wszystkim do wyników badań katechetów w Polsce. Przedstawiono opinie respondentów na temat organizacji spotkań katechetów w parafii. Analizie pod-

dano częstotliwość i rodzaje działań formacyjnych. Zwrócono uwagę na Mszę św. w intencji katechetów oraz współpracę pomiędzy osobami pracującymi na terenie parafii. Wyniki badań wskazały na pozytywne odniesienie katechetów do ich formacji w parafii. Dowiodły, że należy dowartościować wspólnotę parafialną jako uprzywilejowane miejsce formacji, w której rodzi się i rozwija powołanie katechetyczne oraz ożywia i umacnia wiara katechetów.

Słowa kluczowe: katecheta; formacja; parafia; Kościół; wspólnota; katecheza